

Shrnutí hlavních poznatků

Demografický vývoj

- Kraj Vysočina se vyznačuje nízkou hustotou osídlení, značným počtem převážně malých obcí a nižším podílem městského obyvatelstva.
- V letech 2022 a 2023 došlo k výraznému přírůstku obyvatel kraje zahraniční migrací, který byl částečně kompenzován záporným přirozeným úbytkem. Přirozenou měnou nejvíce ztrácejí okresy Pelhřimov a Třebíč.
- Navzdory značnému počtu přistěhovalých ze zahraničí je v Kraji Vysočina stále evidován relativně nízký počet cizinců v mezikrajském srovnání.
- Úhrnná plodnost (1,57 dítěte na 1 ženu) se drží na relativně vysoké úrovni, stejně jako průměrný věk matky při narození. Podíl dětí narozených mimo manželství v posledních letech mírně klesal, ve srovnání s velkou většinou krajů České republiky stále zůstává relativně nízký.
- V letech 2022 a 2023 došlo k výraznému poklesu počtu živě narozených dětí.
- Pokračuje proces stárnutí obyvatelstva, zvyšuje se počet obyvatel v poproduktivním věku a roste průměrný věk. Nejmladším okresem je Jihlavsko, nejstarším okres Pelhřimov.
- Naděje dožití při narození se opět zvýšila na hodnoty před obdobím pandemie.
- V letech 2018 až 2023 došlo v kraji k poklesu počtu sňatků i rozvodů.

Sociální vývoj

- Zastavil se pokles počtu zaměstnaných i růst počtu ekonomicky neaktivních osob.
- Zvýšila se míra ekonomické aktivity i míra zaměstnanosti.
- Vysočina se vyznačuje relativně vysokým podílem zaměstnaných v primárním sektoru a nízkým v sektoru terciárním.
- Na celkové zaměstnanosti kraje se stále nejvíce podílejí zaměstnanci, stagnují počty pracujících na vlastní účet. Výrazně přibýlo zaměstnaných cizinců.
- Nezaměstnanost je v posledních 5 letech v kraji stabilní, podíl nezaměstnaných se pohybuje kolem tří procent. Nezaměstnanost v okrese Třebíč je nejvyšší, ale zůstává pod hranicí čtyř procent.
- Počet volných pracovních míst v kraji poklesl.
- Počet uchazečů o zaměstnání spíše klesá, meziročně se téměř nezměnil.
- Nadále přetrvává nižší úroveň průměrné měsíční mzdy ve srovnání s hodnotou za ČR. Reálná mzda v kraji se významně snížila.
- Medián mezd je na Vysočině v mezikrajském srovnání osmý nejvyšší.
- Vzrostly vyplacené dávky státní sociální podpory.
- Vzrostl počet lůžek v domovech se zvláštním režimem.
- Počet důchodců na Vysočině se v roce 2023 meziročně mírně zvýšil.

- V mezikrajském srovnání je na Vysočině vyplácen pátý nejnižší starobní důchod.
- Vyšší nárůst podílu průměrného starobního důchodu na mzdovém mediánu v letech 2022 a 2023.
- Dále přibývá předčasných důchodů.
- Počet dětí v mateřských školách zůstává vysoký.
- Přibýlo také žáků základních škol a studentů středních škol.
- Většina studentů VŠ studuje mimo území kraje.
- Přibýlo lékařů, ale ubylo samostatných ordinací lékařů.
- Výdaje na dávky nemocenského pojištění mírně klesaly, přesto zůstaly i v roce 2023 téměř o třetinu vyšší než v roce 2018.
- Nízký počet registrovaných trestných činů.
- Počet dopravních nehod kolísal, zemřelo méně osob, ale vznikly větší škody.
- Do roku 2022 přibývalo požárů, v roce 2023 nastal významný pokles.

Ekonomický vývoj

- V regionálním HDP na obyvatele je Vysočina až na 11. místě mezi kraji.
- Při tvorbě HPH má na Vysočině rozhodující význam zpracovatelský průmysl.
- Kraj zaostává v tvorbě hrubého fixního kapitálu.
- Dlouhodobý růst příjmů i výdajů místních rozpočtů.
- Slabé postavení vědy a výzkumu na Vysočině. Vědu a výzkum v kraji financuje především podnikatelský sektor. Zásadní význam mají výdaje na aplikovaný vývoj.
- K internetu je připojeno 86,5 % domácností.
- Pro Vysočinu je charakteristický menší počet registrovaných ekonomických subjektů a nižší podnikatelská aktivita. Nejvíce subjektů se zabývá průmyslem, stavebnictvím a obchodem.
- Vlivem nižšího hektarového výnosu i menší plochy poklesla sklizeň obilovin, naopak výrazně rostla sklizeň řepky.
- Vysočina je v rámci republiky klíčovou bramborářskou oblastí. Více než třetina sklizených brambor pochází z Vysočiny, přestože sklizeň poklesla meziročně o desetinu.
- Poklesly stavy skotu, zvýšily se stavy prasat, početní stavy drůbeže kolísaly. Vysočina ale stále zůstává významným producentem masa a mléka.
- Nejrozšířenější dřevinu lesů Vysočiny, smrk ztepilý, v minulých letech hromadně likvidoval kůrovec. Důsledkem byl ohromný nárůst nahodilé hmyzové těžby dřeva, která kulminovala v roce 2020. V dalších letech měl kraj největší podíl na zalesňované ploše v republice.
- Vzrostly tržby průmyslových podniků, mzda v průmyslu ale stále zaostává za republikovou úrovní.

- Pětina elektrické energie vyrobené v ČR pochází z Vysočiny.
- Došlo k meziročnímu růstu stavební výroby, vzrostl také objem veřejných zakázek.
- Počet vydaných stavebních povolení klesal, ale rostla předpokládaná hodnota staveb.
- Počet zahájených bytů v kraji meziročně výrazně poklesl, podstatně se snížil i počet dokončených bytů.
- Opět vzrostl počet automobilů v kraji.
- Klesla přeprava zboží po silnici, přesto proti železnici zůstává dominantní. Došlo k úbytku cestujících ve veřejné dopravě.
- Turistický ruch opět ožil, přijelo více hostů z tuzemska i ciziny než před covidem. Asi polovinu všech hostů ze zahraničí nadále tvoří Slováci a Němci.

Životní prostředí

- Na Vysočině dlouhodobě ubývá zemědělské i orné půdy. Podíl ekologicky obhospodařované půdy je v kraji nízký.
- Na území kraje se nachází dvě velkoplošná a přes dvě stovky maloplošných chráněných území, jejichž výměra v roce 2023 představovala necelou desetinu rozlohy kraje.
- Spotřeba vody na Vysočině mírně vzrostla, výraznější byl vzestup sazby za vodné a stočné. Podíl obyvatel žijících v domech napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod se pohybuje kolem 80 %.
- Lví podíl na emisích v kraji mají malé stacionární a mobilní zdroje znečišťování.
- Kraj se dlouhodobě vyznačuje nízkými emisemi oxidu siřičitého a oxidů dusíku.
- Na Vysočině poklesla produkce odpadů, relativně vysoká je tvorba komunálního odpadu.
- Většina investic na ochranu životního prostředí je dlouhodobě určena na nakládání s odpadními vodami. Neinvestiční výdaje směřují především do nakládání s odpady.